

חוקת תשפ"ו: הרב הלוי

תפילה על חולה: אמרו חז"ל: אם אפשר לבקש רחמים על חברו ואינו מבקש - נקרא חוטא. ואם החולה תלמיד חכם הוא צריך שיחלה [מלשון חולה] עצמו עליו. מכאן יש יראים ושלמים שנוהגים כשרואים מודעה להתפלל על פלוני, אומרים מיד פרק תהלים, כדי שלא יקראו 'חוטא' (גם אני אודך על עניינים שונים א.ד.). העניין הוא, שהואיל וכל ישראל נפש אחת, נמצא שגם חוליו של זה כואב לזה, ומה שכתוב שצריך שיחלה עצמו, שיראה כאילו הוא עצמו חולה עליו כאילו הוא מתפלל על עצמו (דרשות חת"ס ג ש,הא.).

שימוש בכלים לתכלית אחרת: מצוות וידוי בתורה הוזכרה בפרשת הגזילה שבפרשת נשא, ולכאורה בכל העבירות יש מצוות וידוי ומדוע הוזכר דווקא שם? אלא שכל החטאים בשורשם הם גזל, שכל מה שניתן לאדם הוא לתכלית טובה, ואם חוטא הרי שהוא משתמש בכלים שניתנו לו לעבודת ה' לתכלית אחרת, וזהו גזל (חידושי הרי"ם, נשא.).

בהמה שאכלה מעל גבי חברתה: הגמ' הסתפקה במקרה שבהמה ברשות הרבים אכלה מגב חברתה, האם גב חברתה נחשב כרשות הניזק ולכן הבעלים חייב לשלם על מה שהיא אכלה כדי בהמה שנכנסה לרשות המזיק, או שגבה נחשב כרשות הרבים וממילא פטור מלשלם כדין שן ברשות הרבים (ב"ק כ.א.). להלכה, פסק השו"ע שצריך לשלם רק מה שנהנית הבהמה בלבד, שכן דרך הבהמות לאכול זו מעל גב זו, אך אם קפצה ואכלה משלם את הנזק (שו"ע חו"מ שצא,יא), יש אומרים שגם אם אכלה כדרכה ולא קפצה, חייב לשלם נזק שלם בכל מקרה (סמ"ע חו"מ שצא,כ.).

ליווי האורח: מצוות הכנסת אורחים מסתיימת בליווי האורח. חז"ל הפליגו במצווה זו ואמרו שלמצווה זו אין שיעור, ואמרו שכל המלווה את חברו אפילו ארבע אמות בעיר, שוב אינו ניזוק (סוטה מו.ב.). על פי הפשט, הליווי נועד כדי להראות את חיבתו ואהבתו כלפי האורח, ועל פי הנסתר יש בו כמין סגולה של שמירה למלווה ולמתלווה (סמ"ק מצוה מו.). המינימום במצוות ליווי הוא ד' אמות מחוץ לרשותו ובדרך מסוכנת מלווה אותו יותר, כדי שהאורח לא יטעה בדרך ויסתכן (אהבת חסד ג,ב בהערה.).

מום הנראה לעין: אדם שקנה רכב וכדומה, וגילה יותר מאוחר מום, כגון שחשב שהרכב הוא מודל שנה מסויימת והתברר לו שהמודל ישן יותר, המקח חל והקונה אינו יכול לבוא ולטעון שזה 'מקח טעות' כיון שאומרים שהוא ראה את המום ומחל עליו ואינו יכול לחזור בו מהעסקה (סמ"ע חו"מ רלב,ז.). בד"כ מי שקונה רכב, בודק גם את רישיון הרכב. אחר שקנה אין בידו לטעון 'מקח טעות', ואם ניכר למוכר שבאמת הקונה לא שם לב לכך מסיבה אחרת, ראוי שבעל הרכב יפצה את הקונה בסכום כלשהו לפנים משורת הדין (שלום לעם, שלח תשפ"ו.).

בהמה או עוף דרוסת חיה: הלכה היא, שבהמה שנדרסה על ידי אריה, נאסרת באכילה בין אם היא חיה קטנה או גדולה (שו"ע יו"ד נז,א.). הכוונה לבעל חיים שהאריה נעץ בו את ציפורניו (רש"י חולין מב,א.). לא כל החיות שוות בעניין זה, ולדוג' לכלב אין דריסה אפילו בעופות (שו"ע יו"ד נז,א.).

גדרי הדיורים בארץ ישראל: עיקר מצוות ישוב ארץ ישראל, הוא לגור בקביעות בארץ ישראל, ולכן העולה לא"י על מנת לחזור לחוץ לארץ אין זה בכלל עיקר המצוות עשה של ישיבת ארץ ישראל (מהרי"ט יו"ד ב,כח), הנפק"מ למי שנדר שיעלה לארץ על מנת לשוב, יכול להתיר את נדרו (שלטי גבורים שבועות פ"ג), מכל מקום יש לו זכות שהולך ד' אמות בארץ ישראל שזוכה לחיי עוה"ב (רמב"ם מלכים ה,יא). יש אומרים שגם העולה לא"י כדי לחזור לחו"ל מקיים מצווה ואין להתיר נדר כזה אלא מדוחק (נשמת כל חי-פלאגי' א, יו"ד נ.).

יציאה מהארץ לצורך טיול: הלכה היא, שאין לצאת מארץ ישראל לחוצה לצורך אלא לשם לימוד תורה, נישואין ומסחר. אם ישנו רעב כבד בארץ, מותר לצאת לחו"ל לזמן ארוך (רמב"ם מלכים ה, ט). בכלל ההיתר, גם יציאה לצורך חינוך, רפואה כיבוד הורים. באשר לטיול, לדעת רבים אסור לצאת לחו"ל, שכן רק לצורך גדול התירו ולא לצורך טיול (יחו"ד ה, נז). יש אומרים שחכמים דיברו על זמן ממושך בחו"ל, ולכן הם מתירים יציאה לטיול זמן קצר ולדעתם אין חובה להיות בארץ בכל רגע ורגע אלא מצווה בלבד, במיוחד אם יוצא לצורך מצווה (ארץ חמדה א א, י; שבט הלוי ה, קעג). פוק חזי מאי עמא דבר, גדולי ישראל סמכו על מה שכתב הרב ישראלי שבאופן זמני אין איסור (הרב הלוי)

איסור אותו ואת בנו בנוסע ממדינה למדינה: התורה אוסרת לשחוט בהמה ואת אחד מצאצאיה באותו יום (ויקרא כב, כח), הכוונה לשחיטת בהמה כשרה לאכילה (משנה חולין ה, ב). האיסור הוא בשחיטת האמא ובנה באותו יום עד הלילה (חולין פג, א). כתבו הפוסקים שלעניין זה, אם שחט את האם באמריקה באמצע היום, מותר לשחוט את הבן בארץ ישראל, שאז כבר לילה, למרות שבאמריקה עדיין יום, שכיוון שהאיסור לשחוט חל על השוחט, הדבר תלוי במקומו של השוחט (באר משה ז קטו, ד). וכן מעשים בכל יום, שמחשיבים את הנעשה בר מצווה מתחילת הלילה שנכנס בו לשנת ה"ד ולא שואלים אם באותו מקום שנולד עדיין יום (הבצלת השרון א יו"ד מז).

הכניסה לתורה כקפיצה למים: כשאדם נקרה למים ביום חם, משנכנס למים, קר לו. אומרים לו כנס כולך בבת אחת והקור יתפוגג. כך אדם הנכנס לתורה, הוא קריר עדיין. אך אם יכנס כולו, לא ירגיש קרירות. וכן אדם שיוצא מהמים, לא קר לו לשוב אליהם. אך אם יתייבש לגמרי, שוב יהיה לו קשה להיכנס לתוכם. מכאן, אדם שיצא לבין הזמנים אם עדיין יש לו לחלוחית של תורה יקל לו להיכנס חזרה ללימוד, אך אם התייבש לגמרי, שוב יקשה עליו ושוב יהיה לו קר... (הגדתי היום - סוכות, עמ' צב).

פרשת חוקת: הרצון ללמוד

בילקוט שמעוני על פרשת השבוע נאמר שכשהקב"ה למד עם משה את התורה, הוא היה אומר לו על כל דבר היאך הוא נטהר. כשהגיעו ל"אמור אל הכהנים... לנפש לא יטמא בעמיו" שאל משה את הקב"ה מה סדר טהרתו של מי שנטמא למת, אך הקב"ה לא ענה לו, וצבעו של משה רבנו השתנה (נתכרכמו פניו). ונשאלת השאלה: מדוע זה הפריע למשה כל כך? מה אכפת לו אם הוא לא ידע את הפרט הזה? כדי לענות על השאלה, נתאר לעצמנו חובב כדורגל שהתעוור, וכעת הוא רוצה לראות משחק כדורגל, אך הוא לא יכול. אם נבוא ונגיד לו שהוא "אנוס" ולכן הוא פטור מלראות - זה לא ינחם אותו, כי הוא רוצה לראות את המשחק! כך משה רבנו, הוא לומד את התורה לא בשביל לסמן "וי", אלא כי הוא רוצה באמת לדעת. התשוקה לדעת הביאה לכך שאי ידיעה של פרק מסוים העיבה על הלימוד כולו. רואים אנו מכך שההשתוקקות לדעת היא חלק בלתי נפרד מלימוד התורה.

יש סיפור ידוע על גאון מפורסם, רבי אייזל חריף, שהגיע לשיבת וולוז'ין כדי לחפש שידוך לבתו. הוא דפק על הסטנדר בבית המדרש, הקשה קושיה עצומה, ואמר שמי שידע לתרץ - יישא את בתו לאישה. כל הישיבה הייתה כמרקחה והבחורים ניסו למצוא תירוץ לקושיה, אך רבי אייזל בחריפותו הצליח לדחות את כל התירוצים שהבחורים הציעו. בסופו של דבר עלה רבי אייזל על המרכבה, כשהוא מאוכזב, כדי לחזור לעירו, אך לפתע הוא שמע מישהו רץ אחרי המרכבה. הסתכל רבי אייזל אחורה וראה את אחד מבחורי הישיבה צועק: "רבי! רבי! התירוץ!" שאל אותו רבי אייזל: "מצאת תירוץ?" ענה אותו תלמיד: "לא! לא מצאתי! אבל אני מבקש לדעת את התירוץ!" אמר לו רבי אייזל: "אם אתה משתוקק כל כך לדעת את התירוץ, סימן שנתברכת באהבת תורה שאין כדוגמתה. אתה ראוי להיות חתני!

